

УДК 316.343.653

*Рахманов О.А., д-р соціол. наук,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ОСВІТНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТОП-МЕНЕДЖЕРІВ ВЕЛИКОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано освітні характеристики керівників великого бізнесу в Україні. Емпіричні дані сформовано в лютому 2014 р. на підставі 200 біографій вищих керівників українських компаній. Встановлено, що великі компанії очолюються однією з найосвіченіших соціальних груп: абсолютна більшість (99%) має вищу освіту, третина (32,2%) здобула додаткову вищу освіту, 10,5% здобули науковий ступінь кандидата наук, а 11,5% отримали диплом Master of Business Administration. Більше половини топ-менеджерів великого бізнесу здобули інженерно-технічну освіту. Освітня спеціалізація топ-менеджерів, на відміну від спеціалізації великих власників, має більшу спрямованість на фінансово-бізнесову кваліфікацію і меншу — на отримання престижних наукових ступенів.

Ключові слова: топ-менеджери, великі власники, освітня кваліфікація.

За більш ніж двадцять років розвитку підприємництва в Україні виросло ціле покоління висококласних вітчизняних топ-менеджерів, які очолюють компанії різних секторів економіки. Особливістю українського ринку праці топ-менеджерів є те, що краще цінуються ті управлінці, які мають досвід роботи в різних компаніях [1; 2]. Останнім часом Україна перетворюється на «кузню кадрів» вищої ланки для міжнародних корпорацій: вітчизняних топ-менеджерів запрошуюють керувати великим бізнесом у Західну Європу та Росію [3].

Найпершим інфраструктурним елементом формування ринку праці топ-менеджерів стало створення відповідної спеціалізації українських навчальних закладів. Багато українських топ-менеджерів мають базову освіту, яка певною мірою сприяла набуттю управлінських знань і навичок. Початковий етап розвитку бізнесу в Україні потребував, насамперед, економічних і технічних знань. Проте пізніше з'явилася потреба в ефективних адміністраторах. За останні роки в Україні з'явилася дуже велика кількість бізнес-шкіл і організацій на базі економічних університетів, які пропонують навчання за програмою MBA (від англ. Master of Business Administration) — кваліфікаційний ступінь у менеджменті (управлінні). Кваліфікація MBA має на увазі здатність виконувати роботу керівника середньої та вищої ланок. Зазвичай період навчання за програмою MBA становить від двох до п'яти років. Втім, MBA-освіта більшою мірою структурує знання, які топ-менеджер уже отримав протягом своєї кар'єри.

Проблемі освітніх характеристик керівників українських підприємств присвячено вкрай мало досліджень. Одним з них, якщо не єдиним, є обстеження ділового видання «Forbes. Україна». У ньому проаналізовано звіти більше 8500 компаній, надані Агентством з розвитку інфраструктури фондового ринку. Враховувалася освіта керівників, членів правління, наглядових рад і ревізійних комісій — усього понад 12 000 фахівців [4]. Виявилось, що кузнями кадрів для корпоративного управління стали міста, де найбільше університетів і вища концентрація великого бізнесу. Зокрема, найбільше шансів стати топ-менеджерами було у випускників київських (4534 осіб) і донецьких (1499 осіб) ВНЗ. Нині вони займають майже половину всіх керівних посад. На третьому місці Харків (1028). А ось несподіванкою стало те, що серед українських топ-менеджерів виявилось більше випускників львівських ВНЗ (703), ніж дніпропетровських (594), де великий бізнес є більш потужним, ніж у західноукраїнському регіоні. Якщо брати до уваги спеціалізацію ВНЗ, то найкраще склалася кар'єра у «технарів»

та випускників торгово-економічних ВНЗ. Найбільша кількість (890) українських топ-менеджерів вчилися в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана. У першій десятці ВНЗ, що випустили найбільше топів, є ще два торгово-економічних університети – київський (311) і донецький (290). Натомість майже 12% всіх управлінців закінчили Національний технічний університет «Київський політехнічний інститут» (746) і Донецький національний технічний університет (589).

Така інформація дає певні уявлення про середню та вищу ланку керівництва, що є вкрай важливим і актуальним для аналізу сучасних постсоціалістичних економік. Однак незважаючи на ці дані, досі відсутні обстеження освітніх характеристик найвищих керівників, які очолюють українські компанії. Не піддаючи сумніву цінність наведеної інформації, все ж бракує цілісної розвідки освітніх характеристик керівників великого бізнесу в Україні, зважаючи на всі, без винятку, сектори економіки.

Отже, *метою* дослідження було виявлення освітніх характеристик керівників великого бізнесу. Зазначена мета дослідження, у свою чергу, підпорядковувалася більш загальному завданню: порівняльному аналізу представників двох ділових спільнот – власників приватного капіталу та безпосередніх управлінців цих активів. Для цього були використані результати емпіричного дослідження освітніх характеристик власників великого капіталу в Україні, проведеного автором у 2012 р. (докл. див. [5, с. 292–297]).

Опис даних. Емпіричну базу сформовано на підставі біографій топ-менеджерів (генеральних директорів/президентів/голів правління/виконавчих директорів) українських компаній – найвищих посадових осіб, які визначають загальну стратегію підприємства, приймають рішення на вищому рівні та здійснюють представницькі обов'язки. Відомості про топ-менеджерів бралися з офіційних сайтів компаній, які вони очолюють. Додаткові біографічні дані бралися з інших джерел, зокрема з інтерв'ю та офіційних публікацій у ЗМІ, із соціальних мереж. На першому етапі були відібрані керівники, які потрапили до щорічного списку 300 найбільш успішних керівників України, який публікується всеукраїнським рейтинговим журналом «ГВАРДИЯ». На другому етапі список керівників був узгоджений зі структурою часток капіталу в економіці України. Для цього були задіяні різноманітні рейтинги найбільших компаній з переважанням державного, приватного вітчизняного та приватного іноземного капіталів. Час збирання інформації: лютий 2014 р. У підсумку було сформовано список із 200 осіб. Структура капіталу українських компаній, очолюваних відібраними для аналізу керівниками, в цілому відтворює частки державного, приватного вітчизняного та приватного іноземного капіталів в економіці України, зокрема, щодо великих підприємств (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Структура капіталу українських компаній,
очолюваних відібраними для аналізу керівниками**

Структура капіталу	N	%
Переважає державний капітал	11	5,5
Переважає вітчизняний капітал	139	69,8
Переважає зарубіжний російський капітал	13	6,5
Переважає зарубіжний західний капітал	33	16,6
Переважає зарубіжний азійський капітал	3	1,5

Слід зазначити, що вибірка сукупність цього дослідження не є репрезентативною, оскільки генеральна сукупність вищих керівників (генеральних директорів/президентів/голів правління/виконавчих директорів) українських компаній на поточний момент не відома.

Однак немає сумнівів, що запропоновані емпіричні дані відображають основні тенденції, оскільки об'єктом дослідження були відібрані керівники, які протягом останнього десятиліття простежуються в різного роду рейтингах найкращих і ефективних керівників.

Для аналізу біографічних даних була розроблена анкета за такими показниками: стать, вік, громадянство, місце народження, рівень освіти, освітньо-кваліфікаційна спеціалізація та майновий статус у компанії.

Отримані результати. Дані обстеження біографічних даних вищих керівників великого бізнесу України дають змогу стверджувати про їхній високий освітній рівень (див. табл. 2).

Таблиця 2

Рівень освіти керівників українських компаній

Освіта	N	%
Перша вища освіта	198	99,0
Додаткова вища освіта	65	32,5
MBA (Master of Business Administration)	23	11,5
Науковий ступінь бакалавра наук	3	1,5
Науковий ступінь магістра	7	3,5
Науковий ступінь кандидата наук	21	10,5
Науковий ступінь доктора наук	3	1,5
Немає даних	1	0,5

Беручи до уваги той факт, що 44,5% керівників за віком виявилися старше 50 років, слід враховувати, що набуті ними ще в радянські часи освіта та професійна кваліфікація стають недостатніми для функціонування підприємств у ринкових умовах. Потреба у ґрунтовних економіко-фінансових чи вузькоспеціалізованих знаннях у керівника часто виникає тоді, коли підприємство, очолюване ним, виходить на новий для нього рівень економічних відносин або ж набуті власником нові активи належать до незнайомої для менеджменту галузі. У зв'язку з цим керівник, а тим більше, якщо він є власником, хоче самостійно орієнтуватися у багатьох аспектах бізнесу. Згідно з результатами дослідження, 65 (32,2%) керівників українських компаній здобули другу вищу освіту. Варто зазначити, що серед власників великого капіталу (дані дослідження 2012 р.) другу вищу освіту здобули дещо менше – 22,3%. За віковою структурою виявилось, що зі зниженням віку збільшується кількість тих топ-менеджерів, котрі отримали другу освіту: від 61 року і старші – 20%, від 51 до 60 років – 31,3%, від 41 до 50 років – 33,8%, від 31 до 40 років – 41,9%.

Незважаючи на поширену «моду» отримання управлінцями MBA-освіти, лише 23 (11,5%) найвищих керівників українських компаній з 200 отримали диплом Master of Business Administration. Переважна більшість з них зосереджена в приватному секторі: 15 очолюють компанії, де переважає вітчизняний приватний капітал, та 7 очолюють компанії, де превалює іноземний приватний капітал. Досить цікавим виявилось співвідношення кількості кандидатів та докторів наук серед великих власників та топ-менеджерів. Примітним є те, що п'ята частина (19,6%) українських капіталістів в Україні здобули науковий ступінь кандидата наук, а 5,1% – доктора наук. Натомість серед керівників українських підприємств нараховується 21 кандидат наук (10,5%), а докторів наук – 3 (1,5%). Можна припустити, що науковий ступінь у даному разі є не стільки атрибутом кваліфікації, скільки атрибутом престижу. Тому для великих власників він є більш бажаним, ніж для топ-менеджерів.

Дані про тип населеного пункту, в якому топ-менеджери здобули першу вищу освіту, показують, що третина (67 осіб) аналізованого топ-менеджменту отримала кваліфікацію у

столиці України (див. табл. 3). Віковий розподіл свідчить, що серед топ-менеджерів віком від 61 року та старші 28% отримали першу освіту в Києві, а у віковій групі від 31 до 40 років таких виявилося вже 38,7%. В інших великих містах України у місті з населенням понад 250 тис. осіб отримало 88 (44,2%) керівників. І лише 3 особи навчалися у невеликих містах. За межами України навчалася близько 20,6% (41 особа) українських капіталістів.

Таблиця 3

**Розподіл відібраних для аналізу керівників українських компаній
за місцем отримання першої вищої освіти**

Місцезнаходження навчального закладу	N	%
У Києві	67	33,7
У місті з населенням понад 250 тис. осіб в Україні	88	44,2
У невеликому місті в Україні	3	1,5
За межами України	41	20,6

Результати дослідження дають можливість проаналізувати конкретний перелік вищих навчальних закладів (ВНЗ), які закінчили топ-менеджери українських компаній (див. табл. 4). Суттєвого переважання якихось конкретних ВНЗ загалом не простежується, однак виокремилися два київські вузи. Це Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана, який закінчили 17 топ-менеджерів українських компаній, та Київський національний університет ім. Тараса Шевченка – 15 керівників. Власне, київські ВНЗ загалом виявилися найбільш представленими у здобутті першої освіти – в цілому їх закінчили 34% топ-менеджерів. Зазначимо, що 22 топ-менеджери закінчили ВНЗ м. Донецька та Донецької області, 17 – ВНЗ м. Дніпропетровська та Дніпропетровської області, 11 – ВНЗ м. Харкова та 11 – ВНЗ м. Львова. Крім цього, 27 топ-менеджерів здобули свою першу освіту в російських вузах. Слід мати на увазі те, що серед відібраних для аналізу керівників 15 осіб виявилися громадянами Росії.

Серед ВНЗ, у яких великі власники виявили бажання покращити свою кваліфікацію, лідирує Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана: 5 керівників здобували тут другу вищу освіту (див. табл. 5). З київських ВНЗ також вирізняються Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, Національна академія державного управління при Президенті України та Міжрегіональна академія управління персоналом. Загалом у київських ВНЗ другу вищу освіту здобули 17 (20,4%) топ-менеджерів українських компаній. Серед інших українських ВНЗ можна виокремити донецькі, які закінчили 7 керівників; дніпропетровські – 7; харківські – 5.

Вагому частку серед ВНЗ, в яких топ-менеджери отримали другу освіту, зайняли російські – їх закінчили 15 керівників. Іншою альтернативою стали ВНЗ у Західній Європі та США, які закінчили 17 керівників. Якщо брати загалом західні виші, в яких топ-менеджери отримали першу та другу освіти, то лідирують навчальні заклади Великої Британії (закінчили 10 осіб) і США (закінчили 8 осіб).

Покажемо є порівняння освітньо-кваліфікаційної спеціалізації великих власників України та топ-менеджерів українських підприємств (див. табл. 6). Характер вищої освіти майбутніх великих власників загалом визначався ще радянською структурою зайнятості, коли найбільш затребуваною спеціальністю була кваліфікація інженера. Втім, за віковою структурою виявилося, що зі зниженням віку зменшувалася кількість тих, хто отримав інженерно-технічну освіту: від 61 року та старші – 67,3%, від 51 до 60 років – 55,0%, від 41 до 50 років – 35,1%, від 31 до 40 років – 21,6%. Майже п'ята частина українських капіталістів здобули загальноекономічну спеціалізацію (економіка підприємства, менеджмент, маркетинг), фінансово-економічну (фінанси, банківська справа) – 13,4% великих власників.

Натомість освітньо-кваліфікаційна спеціалізація топ-менеджерів хоч і має спільні риси (більше половини також здобули інженерно-технічну освіту), однак існує тенденція до її більшої економічно-бізнесової спрямованості. Пострадянські підприємці, які здійснювали первинне нагромадження капіталу, рекрутувалися не тільки з технічних та економічних сфер. Для елементарного відстоювання власності були затребувані і специфічні навички, такі як спортивні, творчі, медичні тощо. Удвічі більша частка власників бізнесу порівняно з топ-менеджерами здобула юридичну освіту.

Таблиця 4

**Перелік навчальних закладів,
де топ-менеджери українських компаній здобули першу вищу освіту**

Вищі навчальні заклади (ВНЗ)	N	%
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка	15	7,5
Київський політехнічний інститут	9	4,5
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана (Напросп)	17	8,5
Київський інженерно-будівельний інститут	4	2,0
Київський автомобільно-дорожній інститут	2	1,0
Українська сільськогосподарська академія (м. Київ)	3	1,5
Київський технологічний інститут харчової промисловості	3	1,5
Інший київський ВНЗ	15	7,5
Донецький державний університет	3	1,5
Донецький політехнічний інститут	9	4,5
Донецький інститут радянської торгівлі	3	1,5
Інший донецький ВНЗ	7	3,5
Дніпропетровський державний університет	4	2,0
Дніпропетровський металургійний інститут	5	2,5
Дніпропетровський гірничий інститут	1	0,5
Дніпропетровський інженерно-будівельний інститут	1	0,5
Інший дніпропетровський ВНЗ	6	3,0
Харківський політехнічний інститут	1	0,5
Харківський державний університет	2	1,0
Інший харківський ВНЗ	8	4,0
Львівський національний університет	4	2,0
Львівський політехнічний інститут	4	2,0
Інший львівський ВНЗ	3	1,5
Запорізький ВНЗ	6	3,0
Одеський ВНЗ	8	4,0
Інший український ВНЗ	17	8,5
Російський ВНЗ	27	13,6
ВНЗ у Центрально-Східній Європі	4	2,0
ВНЗ у Західній Європі та США	7	3,5
ВНЗ в Азії	1	0,5

Примітка. Наведені назви ВНЗ можуть бути застарілими, оскільки в масиві даних були застосовані ті назви, які зазначалися в біографіях.

Таблиця 5

**Перелік навчальних закладів,
де топ-менеджери українських компаній здобули другу вищу освіту, N=84**

Вищі навчальні заклади (ВНЗ)	N	%
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка	3	3,6
Національна академія державного управління при Президентові України	3	3,6
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана (Наргосп)	5	6,0
МАУП	3	3,6
Вища партійна школа при ЦК КПУ	2	2,4
Інший київський ВНЗ	1	1,2
Донецький ВНЗ	7	8,3
Дніпропетровський ВНЗ	7	8,3
Харківський ВНЗ	5	6,0
Львівський ВНЗ	3	3,6
Одеський ВНЗ	2	2,4
Запорізький ВНЗ	2	2,4
Інший український ВНЗ	6	7,1
Російський ВНЗ	15	17,9
ВНЗ у країнах СНД	1	1,2
ВНЗ у Західній Європі та США	17	20,2
Інше	2	2,4

Таблиця 6

Освітньо-кваліфікаційна спеціалізація власників великого капіталу та топ-менеджерів в Україні

Освітньо-кваліфікаційна спеціалізація	Великі власники, 2012 р.		Топ-менеджери, 2014 р.	
	N	%	N	%
Економічна (фінанси, банківська справа)	44	13,4	67	33,7
Юридична	51	15,5	15	7,5
Сільськогосподарська	14	4,3	2	1,0
Інженерно-технічна (будівництво, гірництво, металургія, електротехніка)	153	46,6	104	52,3
Бізнес, менеджмент, маркетинг	63	19,2	63	31,7
Сфера обслуговування	11	3,4	—	—
Соціально-гуманітарна (історія, філософія, соціологія, політологія, психологія, філологія)	24	7,3	8	4,0
Природнична (фізико-математична, хіміко-біологічна)	13	4,0	14	7,0
Медична	7	2,1	1	0,5
Військова справа, спецслужби	8	2,4	9	4,5
Спортивна	8	2,4	—	—
Творча (музикант, співак, художник, митець тощо)	2	0,6	—	—
Інше	1	0,3	—	—
Немає даних	44	2,7	—	—

Примітка. Сума відсотків перевищує 100%, оскільки великий власник або топ-менеджер міг отримати декілька освітніх кваліфікацій.

Натомість суто керівникам уже не потрібно було турбуватися про елементарний захист бізнесу, а більше піклуватися про ефективний розвиток підприємства та зростання активів. Саме тому серед них більше людей з управлінською та фінансовою освітою. Також серед топ-менеджерів дещо більше виявилось осіб з природничою кваліфікацією. Навички вивчати технологічні процеси на відтворюваних експериментах і строгих логічних міркуваннях за допомогою відповідних методів дають змогу керівникам не тільки орієнтуватись у фінансових операціях, але й застосовувати їх у пошуку та впровадженні ефективних інновацій, при оцінці та врахуванні ризиків і зисків від конкретних управлінських кроків.

Висновки. Після первинного накопичення капіталу у представників великого бізнесу – великих власників – виникла потреба у залученні професійних управлінців. Разом з тим, у ринкових умовах така сама потреба з'явилася й у некомерційного сектору, середнього та навіть дрібного бізнесу. Той факт, що майже половину українських капіталістів і більше половини топ-менеджерів великого бізнесу здобули інженерно-технічну освіту, пояснюється тим, що саме інженери за фахом були керівниками виробничої сфери. Саме вони орієнтувались у ліквідності певної продукції, могли оцінити перспективу та цінність певних радянських підприємств. Тому інженерно-технічна кваліфікація давала змогу відтворити технологічний ланцюжок виробництва в ринкових умовах. Подібні прояви відбувалися у ХХ ст. на Заході. Домінування інженерно-технічної кваліфікації бізнес-еліти на Заході в середині ХХ ст. з часом також дещо зменшилося. За даними дослідження, проведеного у США у 1952 р., менш ніж третина топ-менеджерів спеціалізувалися у бізнесі й економіці та лише п'ята частина з них продовжили вивчення цих дисциплін на вищих курсах. Водночас більша частина топ-менеджерів вивчали інженерні та природничі дисципліни. Натомість уже у 1970-х рр. більше половини топ-менеджерів при підготовці спеціалізувалися або в економіці, або в науці про бізнес, при цьому більше чверті з них вивчали проблеми управління в спеціалізованих школах бізнесу [6, с. 165]. Разом з тим, освітня спеціалізація топ-менеджерів, на відміну від спеціалізації власників, має більшу спрямованість на фінансово-бізнесову кваліфікацію та меншу – на отримання престижних наукових ступенів.

Відмінності між топ-менеджерами та власниками також полягають у тому, що керівникам потрібно весь час удосконалювати свою освіту. Серед топ-менеджерів виявилось більше осіб з другою освітою, ніж серед власників. Серйозна специфіка в окремих видах діяльності ставить більші вимоги до галузевих знань керівників, ніж до власне «управлінських». Саме з цих причин серед найвищих керівників українських компаній виявилось небагато тих, хто отримав диплом Master of Business Administration. Очевидно, що керівництво великим бізнесом в Україні вимагає тривалого досвіду оперативного управління у непростому постсоціалістичному середовищі та профільної освіти, яка необхідна для розуміння галузі в цілому.

Отже, ті виклики, які постають сьогодні перед системою підготовки та перепідготовки «командного складу» українського бізнесу, повинні спрямувати політику вищих навчальних закладів на формування балансу між фінансовою й управлінською освітою, з одного боку, та здобуттям інженерно-технічної кваліфікації, з іншого. Модернізація української економіки потребує, насамперед, знань виробничого характеру. Тільки керівники з розумінням усього виробничого та технологічного циклів зможуть сприяти економічному зростанню і конкурентоспроможності України. Відтак, наведені результати дослідження освітніх характеристик топ-менеджерів великого бізнесу в Україні покликані посилити увагу до проблем професійної підготовки менеджменту вітчизняного бізнесу й економіки в цілому і послужать справі вдосконалення стратегії та коригування цього напрямку освітньої політики.

Список використаних джерел

1. *Вербяный В.* Какого руководителя ищут для своих компаний украинские собственники / В. Вербяный // Forbes. Украина. – 2013. – № 3 (Март) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forbes.ua/magazine/forbes/1348306-kakogo-rukovoditelya-ishchut-dlya-svoih-kompanij-ukrainskie-sobstvenniki>.
2. *Прядко И.* Разделяй и властвуй. В Украине острый дефицит высококлассных топ-менеджеров / И. Прядко // Корреспондент. – 2013. – № 21 (560). – С. 22–24.
3. *Тымкив К.* Шеф на экспорт. Украина превращается в кузницу топ-менеджеров для международных корпораций / К. Тымкив // Корреспондент. – 2011. – № 34 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://news.bigmir.net/business/449019>.
4. *Аксенов Ю.* Какие вузы готовят руководителей украинских компаний / Ю. Аксенов // Forbes. Украина. – 2013. – № 4 (апрель) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forbes.ua/magazine/forbes/1350160-kakie-vuzy-gotovyat-rukovoditelej-ukrainskih-kompanij>.
5. *Рахманов О.* Власники великого капіталу як суб'єкт соціально-економічних перетворень в Україні / О. Рахманов. – К. : Інститут соціології НАН України, 2012. – 376 с.
6. *Вайнштейн Г.* Социологический портрет руководителя корпорации (обзор) / Г. Вайнштейн // Буржуазия развитых капиталистических стран : рефератив. сб. – Ч. 1: Структура, социальный облик, организации / К.Ю. Львунина и др. (подгот.); Ю.А. Борко и др. (отв. ред.). – М. : Ин-т науч. информации по обществ. наукам АН СССР, 1977. – С. 149–187.

References

1. *Verbyanyi V.* Kakogo rukovoditelya ishchut dlya svoikh kompanii ukrainskie sobstvenniki [What kind of leader Ukrainian owners are looking for their companies]. Forbes. Ukraina, 2013, № 3 (March), available at: <http://forbes.ua/magazine/forbes/1348306-kakogo-rukovoditelya-ishchut-dlya-svoih-kompanij-ukrainskie-sobstvenniki> [in Russian]
2. *Pryadko I.* Razdelyai i vlastvui. V Ukraine ostryy defitsit vysokoklassnykh top-menedzherov [Divide et impera. Acute shortage of top-managers in Ukraine]. Korrespondent, 2013, № 21 (560), pp. 22–24 [in Russian]
3. *Tymkiv K.* Shef na eksport. Ukraina prevrashchaetsya v kuznitsu top-menedzherov dlya mezhdunarodnykh korporatsii [Boss for export. Ukraine turns into a blacksmith of top managers for international corporations]. Korrespondent, 2011, № 34, available at: <http://news.bigmir.net/business/449019> [in Russian]
4. *Aksenov Yu.* Kakie vuzy gotovyat rukovoditelei ukrainskikh kompanii [Which universities prepare leaders for Ukrainian companies]. Forbes. Ukraina, 2013, № 4 (April), available at: <http://forbes.ua/magazine/forbes/1350160-kakie-vuzy-gotovyat-rukovoditelej-ukrainskih-kompanij> [in Russian]
5. *Rakhmanov O.* Vlasnyky velykogo kapitalu yak sub'ekt sotsial'no-ekonomichnykh peretvoren' v Ukraini [Owners of large capital as a subject of socio-economic transformations in Ukraine]. Kyiv, Institute of Sociology National Academy of Sciences of Ukraine, 2012, 376 p. [in Ukrainian]
6. *Vainshtein G.* Sotsiologicheskii portret rukovoditelya korporatsii (obzor) [Sociological portrait of the head of the corporation (review)]. Burzhuaziya razvitykh kapitalisticheskikh stran: referativnui sbornik [The bourgeoisie in the developed capitalist countries: abstract collection]. Part. 1: Struktura, sotsial'nyi oblik, organizatsii. Moscow, In-t nauchnoi informatsii po obshchestvennym naukam AN SSSR, 1977, pp. 149–187 [in Russian]

Отримано 27.03.14

Рахманов А. А. — доктор социол. наук, проф. кафедры политологии и социологии Киевского национального экономического университета имени Вадима Гетьмана

ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТОП-МЕНЕДЖЕРОВ КРУПНОГО БИЗНЕСА В УКРАИНЕ

В статье проанализированы образовательные характеристики руководителей крупного бизнеса в Украине. Эмпирические данные сформированы в феврале 2014 г. на основании 200 биографий высших руководителей украинских компаний. Установлено, что крупные компании возглавляются одной из самых образованных социальных групп: абсолютное большинство (99%) имеет высшее образование, треть (32,2%) получила дополнительное высшее образование, 10,5% получили степень кандидата наук, а 11,5% получили диплом Master of Business Administration. Более половины топ-менеджеров крупного бизнеса получили инженерно-техническое образование. Кроме этого, образовательная специализация топ-менеджеров, в отличие от специализации крупных собственников, имеет большую направленность на финансово-деловую квалификацию и меньшую — на получение престижных научных степеней.

Ключевые слова: топ-менеджеры, крупные собственники, образовательная квалификация.

Rakhmanov O.A., Dr. Habil. (Sociology),
Vadym Hetman Kyiv National Economic University

EDUCATIONAL CHARACTERISTICS OF THE BIG BUSINESS TOP MANAGERS IN UKRAINE

The paper dwells upon the educational characteristics of big business top managers in Ukraine. The empirical data formed in February 2014 and it is based on the biographies of 200 top managers of Ukrainian companies. The author established that large companies are led by one of the most educated social groups: the vast majority (99%) have a university degree, a third (32,2%) has obtained an additional degree, 10,5% earned PhD. degree and 11,5% received the diploma of Master of Business Administration. More than half of big business top managers have engineering and technical education. Educational specialization of top managers, unlike specialization of large owners, has a greater focus on financial and business skills and less focus on the prestigious scientific degrees.

Keywords: top managers, owners of big business, educational qualification.